

UNIVERZITET U NOVOM SADU
PRIRODNO-MATEMATIČKI FAKULTET

INSTITUT ZA GEOGRAFIJU

Trg Dositeja Obradovića 3
21000 Novi Sad

broj o1-20 od 28. I 1999.

UNIVERSITY OF NOVI SAD
FACULTY OF NATURAL SCIENCES

INSTITUTE OF GEOGRAPHY

Trg Dositeja Obradovića 3
21000 Novi Sad - YU

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ

ПРИМЉЕНО:	29 I 1999
ОРГАНИЗ.ЈЕД.	Б Р О Ј
0603	104/1

D E K A N A T

PRIRODNO-MATEMATIČKI FAKULTET

Predmet: Mišljenje Veća o oceni doktorata
mr Dobrice Jovičić

Na sednici Nastavno-naučnog veća Instituta za geografiju, koja je održana 26. I 1999.godine, dato je pozitivno mišljenje o Izveštaju o oceni doktorske disertacije pod naslovom TURIZAM I ŽIVOTNA SREDINA U KONTEKSTU ODRŽIVOG RAZVOJA kandidata mr Dobrice Jovičić.

Prilog: Izveštaj

Rukovodilac Instituta za geografiju Prirodno-matematičkog fakul.

dr Pavle Tomić

Nastavno-naučnom veću Prirodno-matematičkog fakulteta u Novom Sadu

Nastavno-naučno veće Prirodnomatematičkog fakulteta u Novom Sadu na svopjoj prvoj sednici održanoj 15. X 1998.godine, imenovalo je Komisiju za predlaganje ocene i odbranu doktorske disertacije kandidata mr Dobrice Jovičića, pod naslovom : " *Turizam i i životna sredina u kontekstu održivog razvoja*". Komisija je imenovana u sastavu:

Dr Jovan Romelić, vanredni profesor PMF u Novom Sadu, predsednik

Dr Pavle Tomić, redovni profesor PMF u Novom Sadu, mentor

Dr Branislav Đurđev, vanredni profesor PMF u Novom sasadu, član

Dr Dragica Tomka, vanredni profesor PMF u Novom sadu, član

Dr Stevan Stanković, redovni profesor Geografskog fakulteta u Beogradu, član

Mr Dobrica Jovičić, rođen je 29. X 1961. godine u Beogradu. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u Beogradu. Diplomirao je na PMF u Beogradu- Odsek za turizmološke nauke 1985. godine, sa prosečnom ocenom 9,47. Magistrirao je na Geografskom fakultetu u Beogradu 1996. godine odbranivši tezu "*Ekološki aspekti turističke valorizacije nacionalnih parkova*". Zaposlen je kao savetnik u Saveznom ministarstvu za razvoj, nauku i životnu sredinu, gde radi na pitanju zaštite i razvoja zaštićenih prirodnih dobara kao i međusobnog odnosa turizma i životne sredine. Govori , čita i piše engleski i ruski jezik i do sada je objavio 14 naučnih radova.

Na osnovu analize, pregleda i ocene doktorske disertacije mr Dobrice Jovičića, imenovana Komisija podnosi sledeći

IZVEŠTAJ

Doktorska disertacija sadrži 126 strana tekstualnog štampanog materijala, razvrstanog u X poglavlja u kojima je ukomponovano 12 tabela, 12 slika, 4 grafikona, 102 bibliografske jedinice korišćene literature, ključnu informacijsku dokumentaciju na srpskom i engleskom jeziku. Doktorska disertacija je pisana na srpskom jeziku uz upotrebu latiničnog pisma.

U prvom poglavlju koje predstavlja uvod autor definiše osnovnu koncepciju održivog razvoja pod kojom podrazumeva usklađen ekonomski, socijalni i kulturni razvoj ljudskog društva bez ugrožavanja životne sredine. Autor u uvodnom delu takođe objašnjava predmet, ciljeve i indikatore kompleksnog vrednovanja efekata turističkog razvoja i njihovog uticaja na životnu sredinu.

U drugom poglavlju autor je utvrdio da dosadašnji razvoj turizma u svetu karakterišu 3 faze: Inicijalna- koja je trajala do pedesetih godina ovog veka, druga faza koja se karakteriše jačanjem turizma kao renomirane privredne grane i ona je trajala do sredine osamdesetih i najnovija faza razvoja koja i danas traje, turizam doživljava važne kvalitativne promene u smislu ekonomske liberalizacije. Autor se veoma sadržajno bavi u ovom poglavlju i problemima uticaja turizma na životnu sredinu, polazeći od toga da razvoj turizma, znatno više nego kod drugih delatnosti, uslovljen kvalitetom životne sredine, njenih prirodnih i kulturnih vrednosti i osobenosti. Plazeći od izražene dinamike turističkog rasta i činjenice da su turisti, praktično, zakoračili u sve delove naše planete, autor zaključuje je da je životna sredina izložena velikom pritisku i brojnim rizicima usled intenzivnog turističkog razvoja ulustrovajući pri tome veći broj primera iz više zemlja. Autor u završnom delu ovog poglavlja procenjuje dalje povećanje pritisaka na životnu sredinu s obzirom da se očekuje povećanje dolazaka turista po stopi od 4%, odnosno ukupno 700 miliona dolazaka u jednoj godini.

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ Ф

ПРИМЉЕНО:	17 XII 1998
ОРГАНИЗ ЈЕД	БРОЈ
0603	267/5

U III, IV i V poglavlju autor se bavi genezom principima koncepcije održivog razvoja i merenjem održivog razvoja. Detaljnim uvidom u literaturu i svojim istraživanjem on zaključuje da je održivi razvoj proces koji dozvoljava da se razvoj ostvaruje bez degradiranja ili iscrpljivanja oni resursa na kojima se i zasniva. Koncepcija održivog razvoja bazira se na 3 osnovna principa, koji proističu iz pomenute definicije : princip ekološke održivosti; princip socijalne i kulturne održivosti i princip ekonomske održivosti. Autor iznoseći svoje mišljenje zaključuje da održivi turizam podrazumeva, da u fazi rasta treba pažljivo pratiti ekonomske, ekološke, socijalne, kulturne efekte razvoja i kretanje potreba na turističkom tržištu. U zavisnosti od karakteristika i ocene pomenutih činilaca, neophodno je preduzimati adekvatne mere kako se gornji nivo razvoja ne bi prekoračio, prilagođavanje prometa kapacitetu lokalne sredine, obogaćivanje ponude novim sadržajima, ravnomernija prostorna i vremenska distribucija tražnje, utvrđivanje zona sa različitim stepenom i režimom korišćenja i sl. Na taj način se izbegava faza opadanja tržnje i prometa, devastacije životne sredine, ugrožavanja kulturnog identiteta lokalnog stanovništva i omogućava razvoj na trajnim osnovama - održivi turizam. Polazeći od dosadšnje prakse u kojoj se najviše koristili raspoloživi podaci obroju turista, broju noćenja, turističkoj potrošnji autor zaključuje da ovakvi podaci mogu da posluže samo za sticanje opšte slike o intenzitetu turističkog razvoja u određenoj zemlji. Usled toga za potrebe ovakvih ocena on uvodi komparativne indikatore održivog turizma. Ovi indikatori se zasnivaju na sistemu kodiranja kojim se utvrđuju granične vrednosti za svaki indikator, na osnovu kojih se stanje razvoja turizma ocenjuje kao - kritično, - podnošljivo - i održivo. Sistemom kodiranja uvode se tri zone: crvena, žuta i zelena, dok su indikatori svrstani u pet grupa: ekonomski indikatori, zadovoljstvo turista, socijalni indikatori, kulturni indikatori i indikatori stanja životne sredine.

Detaljnu teorijsku razradu komparativnih indikatora održivog turizma u predhodnom poglavlju autor primenjuje u VI poglavlju na primerima Budvanske revijere i Kopaonika. Primenjujući striktno kriterijume Evropske unije autor dolazi do generalnog zaključka da se razvoj turizma na Budvanskoj revijeri ne ostvaruje u skladu sa principima održivog razvoja. Turizam i životna sredina se ne tretiraju na integralan način, između državnih organa zaduženih za pitanja turizma i životne sredine ne postoji potreban stepen koordinacije, a turistička privreda u svoje razvojne planove ne uključuje, ili bar ne u dovoljnoj meri, činioce zaštite životne sredine.

Situacija na Kopaoniku je indetična sa predhodnom s tim što je negativni uticaj turizma na životnu sredinu kod Kopaonika izraženiji i opasniji.

U VII poglavlju autor je obradio instrumente za upravljanjem održivim turizmom. Opredeljujući se između više različitih instrumenata za upravljanje turizmom, koji se koriste u svetu odlučuje se za sledeće: integralni pristup turističkom planiranju, prostorno planski aspekti turističkog razvoja, planiranje i upravljanje saobraćajem u turističkim mestima i regijama, programi upravljanja životnom sredinom, ekonomski instrumenti, programi edukacije, obuke i jačanja svesti u održivom razvoju. Istražujući, na osnovu pomenutih instrumenata, o stanju u našem turizmu autor dolazi do konstatacija da je ekološka svest, ne samo agencijskog, već i hotelijerskog-ugostiteljskog sektora na zabrinjavajućem nivou. Zaključujući pri tome da ukoliko hoteli i ostali ugostiteljski objekti ne prave bilanse utrošenog materijala i energije, stvarnog otpada i ne staraju se o prečišćavanju otpadnih voda, jasno je da ne postoje ekološki kodeksi poslovanja, kojih bi se ovi subjekti pridržavali u svome poslovanju.

U završnom delu rada autor daje predloge modela održivog razvoja koji se odnose na očuvanje resursa, ostvranje apsolutne redukcije potrošnje neobnovljivih resursa, zamene potrošnje neobnovljivih resursa energetskim izvirima koji se mogu obnoviti, korišćenja

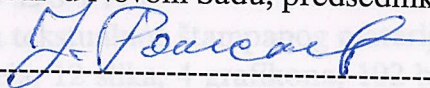
obnovljivih sirovinskih materijala u skladu sa dinamikom njihovog prirodnog obnavljanja, stabilizovanja korišćenja zemljišta i vodnih resursa, kao i razvoja saobraćaja, na nivou koji neće prouzrokovati štetu u dužem vremenskom periodu, izbegavanja rizičnih aktivnosti čije se posledice u budućem periodu ne mogu sagledati, usklađivanja svih planiranih aktivnosti sa kapacitetom životne sredine. Primenom ovih modela moguće je doći do ekološke etike i ostvarenja koncepcije održivog razvoja.

ZAKLJUČAK

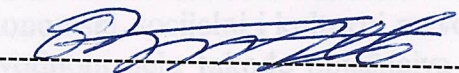
Doktorska disertacija mr Dobrice Jovičića je izuzetno važan doprinos savremenim izučavanjima iz oblasti turizma. On će sigurno imati uticaja na koncepciju održivog razvoja u turizmu, ali i na smisao donošenja odluka o izgradnji receptivnih, komunikacijskih, infrastrukturnih i suprastrukturnih osnova. Razrađeni metodi indentifikovanja i merenja održivog turizma, primenjeni kopmarativni indikatori na primerima naših najrazvijenijih turistički regija, kao i razrada instrumenata upravljanja održivim turizmom predstavljaju orginalni naučni doprinos. Zbog toga Komisija je pozitivno ocenila doktorsku disertaciju i shodno tome predlaže da kandidat pristupi njenoj odbrani.

KOMISIJA

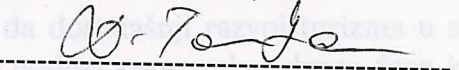
Dr Jovan Romelić, vanredni profesor
PMF u Novom Sadu, predsednik

Dr Branislav Đurđev, vanredni profesor
PMF u Novom Sadu, član

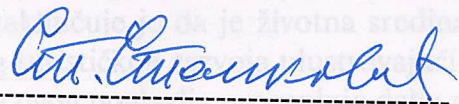
Dr Dragica Tomka, vanredni profesor
PMF u Novom Sadu, član

Dr Pavle Tomić, redovni profesor
PMF u Novom Sadu, mentor

Dr Stevan Stanković, redovni profesor
Geografskog fakulteta u Beogradu, član

U Novom Sadu 11. XII 1998.

Primalo	17.12.1998
Optimalno	5.00
0603	262/5